

Тарых боюнча райондук олимпиада. 2-күн
Илүү үчүн жана калыстар тобу үчүн жооптор.
Бериле турган максималдуу упай – 50.

1. Байыркы Римде жылдардын эсебин б.з.ч. 753-жылы Римдин негизделишинен башташкан; христиандар дүйнөсүндө жыл эсептөөнүн баштапкы чекити катары Христостун туулган датасы – б.з. 1-жылы кабыл алынып келет; арабдар мусулман календарын хижра мезгилинде – 622-жылы жүргүзүп башташкан.

Максималдуу 6 упай берилет.

Туура аткарылган ар бир тапшырма үчүн 2ден упай берилет.

Катышуучулар жоопту гана жазып, тапшырманын аткарылышын көрсөтпөсө да болот.

Жогорудагы календарларды колдонуп, төмөнкүлөрдү аныктагыла:

- (А) Римдин түптөлүшүнөн баштап канчанчы жылы Спартактын жетекчилиги астындагы көтөрүлүш башталган?

Спартактын жетекчилиги астындагы көтөрүлүш б.з.ч. 73-жылы башталган.

Б.з.ч. 753-ж. – б.з.ч. 73-ж. = 680 жыл.

Жооп: Спартактын жетекчилиги астындагы көтөрүлүш Римдин негизделишинен кийин 680-жылы башталган.

- (Б) Мусулман календары боюнча канчанчы жылы Мухаммед Араб мамлекетин негиздеген?

630-ж. – 622-ж. = 8

Араб мамлекети хижранын 8-жылы негизделген.

- (В) Мусулман календары боюнча 477-жылы жазылган кайсы окуя Чыгыштагы мусулман мамлекеттеринин тарыхы үчүн да, Европадагы христиан мамлекеттеринин тарыхы үчүн да маанилүү болгон?

477-ж. + 622 = 1099-ж. – кресттүүлөр биринчи кресттүүлөр жортуулунун жүрүшүндө

Иерусалимди алышкан.

2. Төмөнкү таблицаларды толтуруп, окуяларды хронологиялык тартипте жайгаштыргыла.

Тапшырма үчүн максималдуу 10 упай берилет – эгер ырааттуулук толугу менен туура көрсөтүлсө, ар бир таблица үчүн 5тен упай.

Эгер таблицада ката болсо – 0 упай. Таблицалардын ар бири өз алдынча эсептелинет.

Катышуучулар окуялардын датасын жазбаса да болот, алар тарыхый окуялардын ырааттуулугун туура көрсөтүшсө гана болду.

I) *Кыргызстан тарыхы*

- (А) Улуу Түрк каганатынын негизделиши
(Б) Македониялык Александрдын сактар менен болгон салгылашуусу
(В) Кытай жазма булактарында кыргыздардын алгачкы эскерилиши
(Г) Сунга токоюндагы салгылашуу
(Д) Караханиддер тарабынан исламдын мамлекеттик дин катары кабыл алынышы
(Е) Анжыян көтөрүлүшү
(Ж) Кыргыз ССРинин түзүлүшү

1	2	3	4	5	6	7
Б	В	А	Г	Д	Е	Ж
Б.з.ч. 329-ж.	Б.з.ч. 201-ж.	552-ж.	711-ж.	960-ж.	1898-ж.	1936-ж.

II) Дүйнөлүк тарых

- (А) Улуу Карлдын империясынын бөлүнүшү
- (Б) Батыш Рим империясынын кулашы
- (В) Англиядагы буржуазиялык революция
- (Г) Европада китеп басуунун башталышы
- (Д) Түндүк Америкадагы көз карандысыздык үчүн болгон согуш
- (Е) Россиядагы декабристтердин көтөрүлүшү
- (Ж) Жүз жылдык согуштун башталышы

1	2	3	4	5	6	7
Б	А	Ж	Г	В	Д	Е
476-ж.	843-ж.	1337-ж.	1445-ж.	1640-ж.	1775-1783-жж.	1825-ж.

3. Кыргызстан тарыхында жана дүйнөлүк тарыхта бир кылымдын ичинде болуп өткөн окуяларды дал келтиргиле.

Тандаган цифраларды төмөндө берилген таблицадагы тийиштүү тамгалардын астына жазгыла.

Тапшырма үчүн максималдуу 5 упай берилет – окуялардын туура аныкталган ар бир жубу үчүн 1ден упай.

<p>А) Түрк каганатынын Батыш жана Чыгыш Түрк каганаттарына бөлүнүшү</p> <p>Б) Кыргыздардын бугу уруусунун Россия букаралыгын кабыл алышы</p> <p>В) “Манас” эпосунун сюжеттеринин Сайф ад-Дин Аксыкенти тарабынан «Мажму ат-таварихте» кара сөз түрүндө алгачкы жазылышы</p> <p>Г) Жазма булактарда кыргыз этнониминин алгачкы эскерилиши</p> <p>Д) Чыңгыз хандын басып кирүүсү жана Тянь-Шанда анын бийлигинин орношу</p>	<p>1) Муз үстүндөгү салгылашуу</p> <p>2) Улуу Моголдор империясынын түзүлүшү</p> <p>3) Франциядагы Париж коммунасы</p> <p>4) Араб халифатынын түзүлүшү</p> <p>5) Цинь Шихуандинин империясынын түзүлүшү</p>

А	Б	В	Г	Д
4	3	2	5	1

4. Катарда берилген адамдарды тарыхый жактан эмне бириктирип тургандыгын түшүндүрүп бергиле:

Максималдуу 2 упай берилет.

1 упай – А) Борбордук Азиядагы Орто кылым окумуштуулары

1 упай – Б) Улуу географиялык ачылыштар доорунун деңиз саякатчылары жана ачуучулары

(А) Аль-Фараби, Аль-Хорезми, Ибн-Сина,

Б) Христофор Колумб, Фернандо Магеллан, Васко да Гама

5. Бир мезгилде жашап, бири-бирине замандаш болгон тарыхый инсандардын жуптарын түзгүлө:

Бүтүндөй тапшырмага максималдуу 7 упай берилет.

Туура түзүлгөн ар бир жупка 1ден упай.

А) Улуу Киев князы Владимир I	1) Махмуд Кашгари
Б) Жорж Вашингтон	2) Хайду хан
В) Николай Коперник	3) Токтогул Сатылганов
Г) Кир II	4) Сатук Буура хан (Карахан)
Д) Аль-Бируни	5) Атаке бий
Е) Александр Невский	6) Захириддин Мухаммад Бабур
Ж) Владимир Маяковский	7) Томирис

А	Б	В	Г	Д	Е	Ж
4	5	6	7	1	2	3

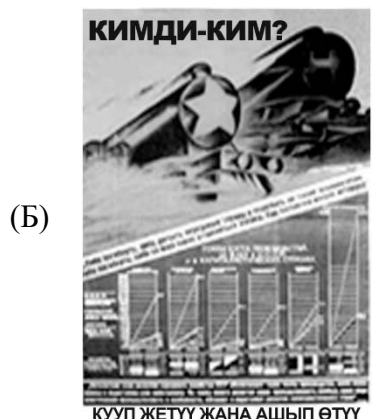
6. Тарыхый окуялардын көпчүлүгү плакаттарда чагылдырылган. Төмөнкү иллюстрацияларда союздук республикалардын бири катары Кыргыз ССРин да өз курамына камтыган Советтик Социалисттик Республикалар Союзунун (СССРдин) тарыхындагы маанилүү окуяларды мүнөздөгөн плакаттар берилген.

Плакаттарда кайсы тарыхый окуялар чагылдырылгандыгын аныктагыла.

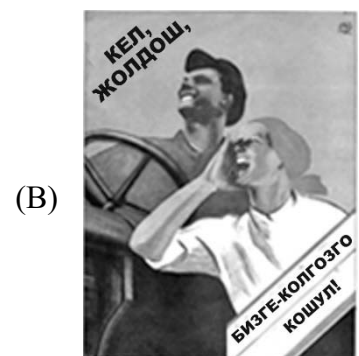
Максималдуу 4 упай берилет.

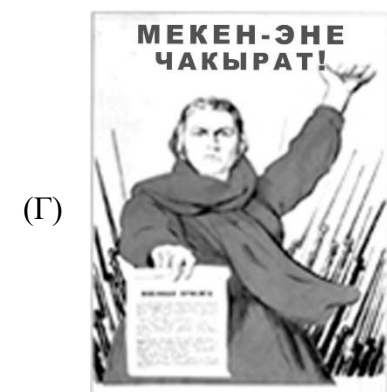
Жарандык согуш

Индустриялаштыруу

Коллективдештирүү

Улуу Ата Мекендик согуш

7. Текстти окуп чыккыла. Текстте иреттик номер менен белгиленип, бош калтырылган жерлерге аталыштарды, сөздөрдү, ысымдарды, даталарды жазгыла. Керек болгон учурда бош жерге жазылышы керек болгон маалыматтын мүнөзү тууралуу кашаанын ичинде түшүндүрмөлөр берилген. Бош жерлерге жазылышы керек болгон маалыматты тексттин аягында орун алган таблицадагы тийиштүү номерлердин тушуна жазгыла.

Максималдуу 10 упай берилет – ар бир туура позиция үчүн 1ден упай.

Орто-азиялык сактар менен перстердин согуштары тууралуу маалыматтар

1. _____ жана 2. _____ жазма булактарында сакталып калган. 3. _____ -жылы сактарга каршы жортуулга Перс империясынын негиздөөчүсү 4. _____ аттанган. Ага 5. _____ сактар каршылык көрсөтүшүп, алардын башында 6. _____ ханыша турган. Перстер жеңилип, алардын башчысы болсо курман болгон. Бирок бир нече мезгил өткөн соң, 7. _____ -жылы 8. _____ (падышанын ысмы) сактарга каршы жаңы жортуул уюштурган. Бул жортуул тууралуу Бехистун жазмасында мындай деп баяндалат:

«8. _____ (падышанын ысмы) айтат: Андан кийин мен аскерим менен сактардын өлкөсүнө каршы жортуулга чыктым. Андан кийин шуншугуй калпак кийген сактар салгылашуу үчүн чыгышты... Андан кийин мен сактарды толугу менен талкалап, бир бөлүгүн туткундап алдым... Алардын 9. _____ аттуу башчысын колго түшүрүшүп, мага алып келишти... Ошондо мен башка бирөөнү алардын башчысы кылып дайындадым, менин каалоом ошондой эле. Андан кийин өлкө меники болду».

Бирок бул жортуул тууралуу башка версия да бар. Аны, сактардын уламыштарына таянып, тарыхчы Полиен (II к.) жазып калтырган. Ал уламыш боюнча, сак уруусунан чыккан 10. _____ аттуу чабан өзүн аябай жаралап, перстерге келип, аны өзүнүн уруулаштары жаралагандыгын жана өзүнүн уруулаштарынан өч алгысы келгендигин айткан. Ал душмандын артынан тымызын кол салуу үчүн перстердин аскерин өзү гана билген жолдор менен ээрчитип барууну убадалаган. Суусуз чөлдө жети күн жүргөндөн кийин, суусап кыйналган перстер өздөрүнүн алдандыгын түшүнүшкөн. Эр жүрөк чабанды перстер өлтүрүп жазалашкан, алардын жортуулу болсо ийгиликсиз аяктаган.

Жооптор:

1. перс
2. грек
3. б.з.ч. 530-ж.
4. Кир II
5. массагет
6. Томирис
7. Б.з.ч. 519-ж.
8. Дарий I
9. Скунха
10. Ширак

8. Төмөнкү суроолорго жооп бергиле:

Биринчи суроодо катышуучулар перс падышаларынын сак урууларын басып алууга аракет кылышынын эки себебин көрсөтүшү мүмкүн.

Максималдуу 4 упай берилет.

Көрсөтүлгөн бир себеп үчүн 2 упай.

1. Перс падышалары эмне үчүн сактарды басып алганга аракет кылышкан?

а) Перс падышалары өздөрүнүн территорияларын кеңейтүүгө жана Чыгышта күчтүү империя курууга умтулушкан.

б) Сактар көчмөн болушкан жана Перс падышачылыгы курулуп жатканда, анын аймактарына кол салып турушкан.

Эскертүү: булар – болжолдуу жооптор

2. Жогоруда берилген 7-тапшырмадагы текстте сөз болгон булактарда эмне үчүн перстер менен сактардын ортосундагы согуштардын жыйынтыгы тууралуу маалыматтар айырмаланып турат?

Максималдуу 2 упай берилет.

Перс булактары Перс мамлекетинин кудуретин даңазалоого умтулушууда.

Грек булактары болсо сак уруулары менен болгон согушта Персия жеңилүүгө дуушар болгондугун көрсөтүүгө умтулушууда, анткени Греция грек-перс согуштарында перстердин каршылашы болгон.

Эскертүү: булар – болжолдуу жооптор
